

Procediment d'actuació davant la inclusió d'alumnat amb discapacitat en l'àrea d'educació física (PAIADEF)*

Process Performance facing the Inclusion of Students with Disabilities in the Area of Physical Education (PAIADEF)

NÚRIA CAUS PERTEGAZ

Departament de Didàctica General i Didàctiques Específiques
Facultat d'Educació
Universitat d'Alacant (Espanya)

ESTHER SANTOS ORTEGA

Institut de Camarles (Espanya)

JOSEFA BLASCO MIRA

LILYAN VEGA RAMÍREZ

Departament de Didàctica General i Didàctiques Específiques
Facultat d'Educació
Universitat d'Alacant (Espanya)

SANTIAGO MENGUAL ANDRÉS

Departament d'Educació Comparada i Història de l'Educació
Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació
Universitat de València (Espanya)

EMILIO YANGÜEZ LUQUE

Institut Haygón (Sant Vicent del Raspeig - Espanya)

Autora per a la correspondència

Núria Caus Pertegaz
nuria.caus@ua.es

Resum

L'objectiu del present estudi va ser establir el procediment d'actuació del professorat davant la detecció d'una necessitat educativa específica en l'àrea d'educació física. Per a això es va dissenyar una investigació basada en el mètode Delphi, concretament de tres rondes, en el qual van intervenir un primer grup de 5 docents universitaris amb un elevat grau de coneixement teòric sobre la inclusió d'alumnat amb discapacitat en l'àrea d'educació física, i un segon grup d'11 docents amb experiència pràctica en l'àrea d'Educació Física i amb alumnat amb discapacitat a l'aula. Les seves aportacions van permetre concloure l'estudi amb el disseny definitiu del Procediment d'actuació davant la inclusió d'alumnat amb discapacitat en l'àrea d'educació física (PAIADEF).

Paraules clau: educació física, discapacitat, inclusió, mètode Delphi

Abstract

Process Performance facing the Inclusion of Students with Disabilities in the Area of Physical Education (PAIADEF)

The aim of this study was to establish the action procedure for teachers when faced with a specific educational need in the area of physical education. We designed an investigation based on the Delphi method of three rounds. The first group of participants included five university professors with a high degree of theoretical knowledge about the inclusion of students with disabilities in the area of physical education. The second group consisted of 11 teachers with practical experience in the area of physical education and students with disabilities in the classroom. Their contributions helped conclude the study with a final design of the Action Procedure facing the Inclusion of students with disabilities in the area of Physical Education (PAIADEF).

Keywords: physical education, disability, inclusion, Delphi method

* Estudi finançat per la FUNDACIÓ ESTUDIO.

Introducció

L'educació inclusiva té a veure amb el procés d'incrementar i mantenir la participació de totes les persones en el seu entorn, escola o comunitat de manera simultània procurant disminuir i eliminar tot tipus d'aspectes que condueixin a l'exclusió (Barton, 2009).

La inclusió d'alumnat amb discapacitat a l'aula està determinada per la dependència multifactorial de les decisions que ha de prendre el docent i pel fet de ser l'ensenyament un camp d'acció en què cal tenir presents les característiques del context i del sistema educatiu (Echeita, 2011).

Vlachou, Didaskalou i Voudouri (2009) ens assenyalen que els problemes sorgeixen per causes com la mediocre implementació destinada a la inclusió; la falta d'estratègies inclusives del professorat i la institució educativa i, sobretot, la falta d'informació i transmissió de la informació de les adaptacions que fa el professorat.

És necessari escurçar la distància entre els valors i principis declarats a favor de la inclusió educativa i la realitat quotidiana d'allò que el procés significa per a les persones amb discapacitat, el professorat, l'alumnat en general, en definitiva, per a la comunitat de què formen part (Echeita, 2011).

Amb aquest fi, es va plantejar com a objectiu principal dissenyar una eina útil per al professorat d'educació física que faciliti la feina de programació i transmissió del treball fet amb l'alumnat amb discapacitat i, per tant, possibiliti l'accés i el flux de la informació.

Material i mètodes

El mètode Delphi és un procediment estructurat per a la consecució d'informació i l'establiment de consens dels experts, àmpliament acceptat en les

ciències de l'educació i utilitzat recentment en nombroses investigacions per a la construcció d'instruments d'avaluació (Rice, 2009; Ortega, 2008). Possibilita l'obtenció d'informació de grups de diferents localitzacions geogràfiques, promou la lliure opinió i es concep com un mètode d'estructuració del procés de comunicació grupal efectiu a l'hora de tractar un tema complex per part d'un panell d'experts (Landeta, 2006).

El present estudi va utilitzar una mostra no probabilitística de 20 subjectes (jutges experts), dels quals 15 van finalitzar el procés. La mostra va ser intencionada a fi que representés el coneixement teòric i pràctic de l'objecte d'estudi.

Selecció del panell d'experts

El grup d'experts es va conformar per dos grups A i B. La capacitat predictiva del grup A es va basar en el grau de coneixement teòric sobre la inclusió d'alumnat amb discapacitat en l'àrea d'educació física. En el grup B, el criteri va ser la seva experiència pràctica com a docents d'educació física en general i com a docents amb alumnat amb discapacitat a l'aula de forma particular.

Característiques del grup A. Experts especialistes

El grup coordinador va proposar inicialment 8 persones, de les quals 5 van concloure totes les fases de l'estudi. El perfil del panell d'experts especialistes que van concloure el procés es mostra a la *taula 1*.

Característiques del grup B. Experts afectats o experts pràctics

El grup de pràctics el van formar 12 docents, dels quals van concloure 11.

Expert especialista	Grau acadèmic	Anys de docència universitària	Àrea de coneixements	Coneixement de les NE de l'alumnat en EF	Coneixement de les NE del professorat d'EF en matèria d'inclusió
Especialista 1	Doctor	18	AFA	Alt	Alt
Especialista 2	Doctor	11	AFA	Alt	Alt
Especialista 3	Doctor	8	AFA	Alt	Alt
Especialista 4	Doctor	5	Didàctica	Mitjà	Mitjà
Especialista 5	Doctor	20	Didàctica	Alt	Mitjà

AFA: activitat física adaptada; EF: educació física; NE: necessitats educatives.

Taula 1

Perfil dels experts especialistes

Expert pràctic	Grau acadèmic	Nivell en què imparteix docència	Anys de docència	Coneixement NE de l'alumnat EF	Coneixement de les NE del professorat d'EF en matèria d'inclusió
Afectat 1	Llic. EF	Secundària	18	Alt	Alt
Afectat 2	Mestre en EF	Primària	15	Alt	Alt
Afectat 3	Doctora en EF	Primària/Secundària	9	Mitjà	Mitjà
Afectat 4	Llic. EF	Primària	10	Mitjà	Baix
Afectat 5	Llicenciat	Secundària	21	Baix	Baix
Afectat 6	Llic. EF	Secundària	21	Mitjà	Baix
Afectat 7	Mestre en EF	Secundària	17	Baix	Baix
Afectat 8	Llic. EF	Secundària	11	Mitjà	Mitjà
Afectat 9	Llic. EF	Secundària	13	Mitjà	Baix
Afectat 10	Llic. EF	Secundària	5	Mitjà	Baix
Afectat 11	Mestre en EF	Primària	12	Mitjà	Mitjà

Llic.: llicenciat; EF: educació física; NE: necessitats educatives.

Taula 2

Perfil dels experts pràctics

Procediment

El grup coordinador va contactar amb cada expert a qui explicava el propòsit de l'estudi i li preguntava la seva disposició a participar. Després es va remetre un document en què es reiterava l'objectiu, junt amb una explicació del procés Delphi i la primera ronda del qüestionari. El contacte es va fer per correu electrònic exceptuant aquells casos en què la localització geogràfica permetia un contacte directe.

La dinàmica a seguir en el procés Delphi va ser la proposada per Landeta (1999). Amb referència a la finalització del procés, s'ha de tenir present que en aquesta investigació els temes de l'enquesta van ser obtinguts a través d'una extensa recerca bibliogràfica i de la realització d'un grup de discussió. Les categories resultants van permetre la confecció de la primera versió del Procediment d'actuació davant la inclusió d'alumnat amb discapacitat en l'àrea d'Educació Física (PAIADEF).

Per aquest motiu, i davant el risc de perdre mostra per la seva diferent localització geogràfica, el grup coor-

dinator va determinar la necessitat de cobrir tres rondes per donar per finalitzat el procés d'obtenció i transmissió de la informació.

Primera ronda del Qüestionari Delphi

El document tramès en la primera ronda constava de dues parts: (A) sol·licitud d'informació sociodemogràfica als participants; (B) PAIADEF-I, estructurat com un qüestionari de resposta dicotòmica. En cada qüestió es va animar els participants a aportar les seves pròpies realitats tractant de demanar una informació qualitativa que complementés la quantitativa.

El PAIADEF-I estava format per dos grans apartats: Cerca d'informació i Programació didàctica.

L'apartat 1, *Cerca d'informació*, recolzava en la presentació de dues situacions pràctiques, casos A i B, per dirigir el professorat (vegeu fig. 1).

El segon apartat del PAIADEF, denominat *Programació didàctica*, tractava de guiar el professorat en la

APARTAT 1. CERCA D'INFORMACIÓ

Cas A. Alumnat ja escolaritzat al centre i que presenta necessitats educatives (NE) en educació física.

Cas B. Alumnat nou al centre o en el qual per primera vegada es detecten NE en educació física; o alumnat del cas A del qual no s'ha localitzat la informació o aquesta ha de ser actualitzada.

- Informe general de salut
- Informe d'activitats de la vida diària (AVD)
- Informe de comunicació
- Informe de socialització

Figura 1
Estructura de l'apartat 1. Cerca d'informació

APARTAT 2. PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA

- Quin tipus d'atenció necessita el teu alumne/a en l'àrea d'Educació Física?
- Quin grau d'atenció necessita el teu alumne/a en l'àrea d'Educació Física?

Figura 2

Estructura de l'apartat 2. Programació didàctica

forma de traslladar les necessitats del seu alumnat a la programació d'aula. Amb aquest fi, es van confeccionar dues preguntes a respondre pel docent, recollides a la figura 2.

A l'últim, s'inclouïa, dins un subapartat denominat *Recomanacions*, les aportacions donades pel grup de discussió que abordaven aspectes referits a l'organització del centre.

En aquesta primera ronda només es va remetre el document als experts especialistes, a fi de recollir la seva opinió sobre la idoneïtat de l'instrument, de manera prèvia a la consulta al grup d'experts pràctics.

Segona ronda del Qüestionari Delphi

Obtinguda la primera informació del panell d'especialistes, es va fer la primera revisió del PAIADEF-I i es va canviar l'escala dicotòmica per una de tipus Likert de cinc punts en què els participants havien de respondre sobre el grau d'adequació de la incorporació de l'ítem en qüestió en el procediment. A més a més, en cada ítem se sol·licitava una valoració qualitativa de la seva idoneïtat.

El PAIADEF-II va ser remès a la totalitat del panell d'experts. Als experts pràctics, a més a més, se'ls va sol·licitar la informació sociodemogràfica.

Tercera ronda del Qüestionari Delphi

Rebut els qüestionaris de la ronda 2, i atenent als resultats estadístics i qualitatius, es va procedir a confeccionar la versió III del PAIADEF i es va preparar per a la ronda 3. Es van introduir modificacions en la informació inicial amb referència a l'explicació de l'objectiu del qüestionari i consideracions sobre la forma d'emplenar-lo, i se'n va simplificar l'estructura revisant la redacció i presentació dels ítems.

Anàlisi de dades

El mètode iteratiu de consulta d'experts requereix la interpretació dels resultats per a la presa de decisions. Amb aquest fi, es van valorar les dades quantitatives i qualitatives extretes dels qüestionaris emprats en les successives rondes (Hung, Altschuld, & Lee, 2008).

D'acord amb Landeta (1999), el tractament estadístic de cada ítem durant les diferents rondes es va fer a través de les mesures de tendència central i índexs de dispersió, utilitzant per a això el paquet estadístic Excel 2007.

Resultats**Definició de consens**

El grup coordinador va considerar aconseguit el consens en un ítem quan el 80 % de la mostra d'experts donava un valor igual o superior a 3 en l'escala Likert (Ulschak, 1983; Green, 1982). A més de valorar les mesures de tendència central i de dispersió, es va optar per prendre en consideració les observacions qualitatives emeses pels experts a fi de determinar la idoneïtat de l'ítem.

Anàlisi de les dades per a la construcció del PAIADEF a través del mètode Delphi

La ronda 1 pretenia obtenir l'opinió dels experts especialistes sobre la idoneïtat del PAIADEF-I de manera prèvia a la consulta al grup d'experts pràctics. Les aportacions van destacar pel seu interès per millorar la informació a transmetre o la correcció d'aspectes de redacció i nomenclatura més idònia.

De l'anàlisi de les dades aportades pels participants es dedueix un alt grau de valoració de la idoneïtat de l'instrument inicial. No obstant això, el grup coordinador, arran de les aportacions recollides, va considerar necessari: canviar l'escala dicotòmica per una de tipus Likert de 5 punts que valorava l'adequació de les preguntes per a la seva incorporació a l'instrument final; corregir els errors de forma detectats, així com adequar la nomenclatura a les indicacions donades pels experts; i, a l'últim, mantenir en l'instrument les qüestions que havien suscitat dubte i sotmetre-les a valoració pel grup d'experts pràctics.

Aspectes de forma:

- Unificar les preguntes donant-los un sentit d'unitat.
- Incorporar un glossari amb els acrònims utilitzats de la nomenclatura específica.

Aspectes de contingut:

- Valorar la incorporació de les matisacions referides a les adaptacions curriculars significatives en un annex al document extraient-les del cos d'aquest
- Eliminar l'ítem 1.1 per considerar que el seu contingut està inclòs en l'ítem 10.
- Incorporar una pregunta relativa al format de presentació del PAIADEF-III al docent

Figura 3

Canvis proposats pel grup coordinador en la segona ronda

A més a més, es van incorporar a la part final del document dues preguntes que animaven a aportar aspectes que consideraven d'interès.

En la segona ronda, en referència amb l'apartat 1, *Cerca d'informació, cas A*, en general la valoració dels ítems va ser positiva ($M = 4,38$; $Mdn = 4,4$; $SD = ,82$). En l'estudi de les freqüències un 4 % ($n = 2$) va considerar algun dels ítems "no adequats" o "poc adequats". Un 96 % ($n = 53$) de les puntuacions va atorgar un valor igual o major a 3 ("adequat", "bastant adequat" i "molt adequat"). Per tant, es va aconseguir el nivell de consens.

Amb referència a l'apartat 1, cas B, es va observar una alta valoració dels ítems ($M = 4,46$; $Mdn = 4,75$; $SD = ,77$). També els resultats de l'estudi de les freqüències van reflectir valors positius, ja que el 100 % ($n = 117$) de les puntuacions es van atorgar a una puntuació igual o superior a 3. De l'anàlisi dels 28 ítems corresponents a aquest cas B, el 100 % d'aquests van ser acceptats per complir els criteris de consens específics.

Pel que fa a l'apartat 2, *Programació didàctica*, l'anàlisi de la valoració global va denotar un consens elevat ($M = 4,33$, $Mdn = 4,78$ i $SD = ,97$). En aquest cas, l'estudi de les freqüències va indicar valors positius en general, però negatius en alguns dels casos. Globalment, un 5,55 % ($n = 11$) de les puntuacions van valorar els ítems plantejats amb 1 o 2, és a dir "no adequats" o "poc adequats". I un 94,44 % ($n = 187$) de les puntuacions van ser igual o superior a 3.

De l'anàlisi dels 18 ítems corresponents a l'apartat 2, *Programació didàctica*, 14 van ser acceptats. No obstant això, els referits a adaptacions curriculars no van poder acceptar-se perquè no s'aconseguí el consens.

Complementant les dades quantitatives, es van prendre les opinions dels experts pràctics. Aquestes presentaven un marcat matís pràctic derivat de l'experiència docent. En general referien la necessitat de revisar els aspectes de forma, a més d'apuntar i deixar veure les diferències de tracte de l'assignatura als centres.

Davant els resultats quantitius i qualitatius, el grup coordinador va considerar necessari fer els canvis recollits a la *figura 3* abans de sotmetre-ho a la tercera i última ronda de valoració.

A l'últim, en la ronda 3, arran de l'anàlisi dels resultats es va considerar aconseguit un nivell alt de consens. Les dades recollides de l'aportació dels experts presentaven alguns problemes d'interpretació derivats del fet que tres experts especialistes van donar com a vàlid l'instrument aportant només algunes matisacions qualitatives.

Quant a l'apartat 1, *Cerca d'informació, cas A*, es va aconseguir el consens en considerar, més del 80 % dels experts, l'adequació dels ítems per a la seva incorporació al document guia per al professorat d'educació física.

Amb referència al cas B del mateix apartat anterior, es va considerar aconseguit el consens en cada ítem atès que el 100 % de les respostes dels experts van valorar com a adequada o molt adequada la incorporació dels ítems proposats en el PAIADEF-III. En la mateixa situació es van trobar els ítems referits a l'apartat 2, *Programació didàctica* (vegeu *taula 3*).

Arran dels resultats, el grup coordinador va considerar aconseguit el consens sobre la idoneïtat de cadascun dels ítems per a la seva incorporació al Procediment d'actuació davant la inclusió d'alumnat amb discapacitat en l'àrea d'educació física (PAIADEF).

ÍTEM	GC (%)
APARTAT 1. CERCA D'INFORMACIÓ	
A1. Revisar l'apartat d'atenció a la diversitat de la programació del curs anterior.	100
A2. Acudir a l'expedient de l'alumne/a en cerca d'informació rellevant per a l'àrea d'educació física (per ex. informe mèdic, adaptacions fetes, etc.).	100
A3. Acudir al departament d'orientació o SPES en cerca d'informació general i específica per a l'àrea d'educació física.	91
A4. Reunir-se amb els diferents professionals (educador, fisioterapeuta, logopeda, etc.) que atenen el discent. En cas d'estar atès per professionals externs (per ex. CRE ONCE), sol·licitar informació al professional de suport d'educació física.	100
A5. Sol·licitar la PGA i la memòria del curs anterior.	91
B1. ¿L'alumne/a presenta una disfunció que significa la modificació de continguts respecte al grup o la necessitat d'unes consideracions específiques per a la pràctica d'activitat física? NO (passa a la pregunta següent); SÍ (sol·licita la informació següent): Informe mèdic, amb contraindicacions o sense, per a la pràctica d'activitat física. En cas d'indicar contraindicacions, aquestes haurien de ser específiques del tipus d'activitat. Informe del fisioterapeuta escolar (si se'n disposa) i acord de les necessitats de material per a la realització d'activitat física (cadires de rodes, canaletes, etc.); normes de seguretat; actitud postural, etc.	100
B2. ¿L'alumne/a ha d'assistir a fisioteràpia escolar? NO; SÍ (sol·licita una reunió amb el fisioterapeuta a fi de:) Consensuar la línia de treball a desenvolupar en cada àrea de manera que es pugui establir un treball conjunt de l'àrea motora. Recordar la necessitat de NO suplantar l'assignatura d'educació física per fisioteràpia.	91
B3. ¿L'alumne/a pren medicació de forma regular? NO (passa a la següent pregunta); SÍ (necessites conèixer els aspectes següents): Tipus de medicació i la seva latència. Efectes secundaris de la medicació i la seva incidència en l'àrea motriu i de relació social.	100
B4. ¿L'alumne/a pot presentar episodis esporàdics (ex. epilèpsia, diabetis) que requereixin del subministrament de medicació per part del personal del centre? NO (passa a la pregunta següent); SÍ: Establir un protocol d'actuació, consensuat amb la família, que respongui a: qui, com i quan subministrar la medicació a l'alumne/a; i a qui informar en cas de produir-se una crisi. L'acord ha de constar per escrit signat per la família.	100
B6. ¿L'alumne/a necessita ajuda en les AVD? NO (passa a la pregunta següent); SÍ (sol·licita una reunió amb l'educador i/o la família a fi de:) Consensuar amb la família, l'educador i l'alumne/a la pauta de funcionament en l'àrea d'educació física atenent a les particularitats d'aquesta (per ex. canvi de roba en acabar la sessió). Establir els suports (professionals o d'alumnat) per a l'autonomia personal durant la sessió d'educació física.	100
B7. ¿L'alumne/a necessita suport en l'orientació espacial a les instal·lacions de l'àrea d'educació física (per ex., alumne amb ceguesa)? NO (passa a la pregunta següent); SÍ (sol·licita una reunió amb el professional de suport i/o la família a fi de:) Consensuar amb la família, l'alumne/a i el professional de suport la forma de crear les referències d'orientació per a l'alumne/a i la pauta d'adequació de la instal·lació (per ex. pla de situació).	100
B8. ¿L'alumne/a presenta necessitats en la comunicació? NO (passa a la pregunta següent); SÍ (sol·licita una reunió amb el Departament d'Orientació o Gabinet Psicopedagògic, família, alumne/a, i aborda-hi): El sistema de comunicació que empra l'alumne/a (informació, formació, ús). L'establiment amb l'alumne/a de la forma de comunicar-se amb ell durant el desenvolupament de les sessions d'educació física. L'establiment amb l'alumne/a de la forma de transmetre-li els documents escrits referits a l'àrea.	100
B9. ¿És necessari que el grup classe conegui les característiques de comunicació de l'alumne/a? NO (passa a la pregunta següent); SÍ (sol·licita una reunió amb la tutora i acorda una tutoria amb el grup classe per:) Informar i consensuar amb el grup la forma de comunicar-se en l'àrea d'educació física atenent a la casuística de les diferents instal·lacions i activitats.	100
B10. ¿L'alumne/a presenta una patologia conductual que interfereix en la forma de relacionar-se? NO (passa a la pregunta següent); SÍ (sol·licita una reunió amb el Departament d'Orientació o Gabinet Psicopedagògic, família, alumne/a, a fi de:) Sol·licitar informació sobre com afrontar els comportaments disruptius que pot presentar l'alumne/a. Pactar amb l'alumne/a i la seva família la forma de procedir en l'àrea d'educació física. Adoptar com a normes de classe aquells aspectes generals a considerar de manera específica per a l'alumne/a (per ex. normes de funcionament).	100

Taula 3

Resultats de la tercera ronda de l'estudi Delphi: ítems i percentatge de grau de consens (GC)

ÍTEM	GC (%)
APARTAT 2. PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA	
1. Quin tipus d'atenció necessita el teu alumne/a en l'àrea d'educació física?	100
2. Quin grau d'atenció necessita el teu alumne/a en l'àrea d'educació física? • Adaptació curricular individual significativa (ACIS). • Adaptació d'accés.	100
ACIS Si has escollit ACIS, has de recordar que: • L'ACIS és una mesura extraordinària que només s'aplica a l'alumnat amb necessitats educatives especials (NEE) quan es conclougui que no són suficients les altres mesures ordinàries previstes. • La decisió que un alumne/a continuï el seu ensenyament amb ACIS només s'adopta després de determinar que presenta unes NEE, permanents o temporals, per mitjà de l'avaluació psicopedagògica i a proposta del professorat. • Es considera l'ACIS quan la distància entre el currículum ordinari del grup classe i l'adaptat per a aquest alumne/a sigui com a mínim d'un cicle. • S'adopta en el primer curs de cada cicle, encara que és possible proposar-la a partir del segon curs però només amb la durada d'aquest curs. • Hi ha un document específic per crear una ACIS i un procediment per a la seva determinació. Contacta amb el Departament d'Orientació o Gabinet Psicopedagògic per a més informació.	100
Accés Si has escollit adaptació d'accés, has de recordar que: • Es produeix quan les NEE de l'alumnat deriven de condicions personals de discapacitat motora, sensorial o psíquica que li impedeixen la utilització dels mitjans ordinaris d'accés al sistema educatiu. • Consisteix en la dotació extraordinària de recursos tècnics o materials o en la intervenció de professionals especialitzats (audició i llenguatge, fisioterapeuta, educador d'educació especial, etc.) que li possibiliti accedir a l'aprenentatge. • Per a més informació, consulta l'Ordre de 18 de juny de 1999, de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència (DOCV núm. 3527, de 29.6.1999). • Hi ha un document específic per crear una adaptació d'accés i un procediment per a la seva determinació. Contacta amb el Departament d'Orientació o Gabinet Psicopedagògic per a més informació.	100
Recorda • Incorporar totes les teves actuacions a l'expedient de l'alumne/a. • No hi ha l'exempció completa de l'assignatura.	100
Recomanació 1 REUNIÓ INICIAL. Reunió interdisciplinària d'inici de curs per grup classe. En aquesta intervenen tots els professionals implicats en l'atenció a l'alumne/a amb NEE. Objectiu: Informar de les NEE i concloure una acció conjunta. Les conclusions s'afegiran als documents corresponents i es tindran en compte en l'elaboració de la programació d'aula. REUNIÓ D'AVALUACIÓ 0. Reunió de l'equip d'avaluació en què es proposen els casos d'atenció educativa especial del grup. Objectiu: donar a conèixer l'alumnat amb NEE detectat en l'àrea d'educació física i les possibles actuacions per dur a terme. REUNIONS D'ACCIÓ. Reunió de l'equip d'avaluació i professionals de suport. Objectiu: atendre els problemes puntuals que puguin sorgir referits a l'alumne/a amb NEE i en els quals és necessària una actuació interdisciplinària.	100
Recomanació 2 PROGRAMA DE SENSIBILITZACIÓ. Actuacions que es duen a terme amb el grup classe, professorat, alumnat en general. S'hi donen a conèixer les particularitats d'un col·lectiu o alumne/a. Permeten, a través del coneixement, una ruptura de les barreres socials. Nivells d'actuació: tutoria, cicle en què cursa l'alumne/a; alumnat en general, professorat de l'alumne/a, professorat en general, la comunitat escolar.	100

Taula 3 (Continuació)

Resultats de la tercera ronda de l'estudi Delphi: ítems i percentatge de grau de consens (GC)

Discussió i conclusions

L'atenció a l'alumnat amb capacitats diferents és una realitat en l'àrea d'educació física. Diversos estudis han demostrat la necessitat de repensar l'escola i anar un pas més enllà per avançar en pro de la inclusió i d'un ensenyament de qualitat que compregui a tothom (Echeita, 2011; Puigdemívol, 2009).

La present investigació tenia com a objectiu crear un instrument que permetés guiar la feina docent en la fase de programació de l'atenció a l'alumnat amb discapacitat en l'àrea d'educació física. Amb aquest fi es van sotmetre a la valoració d'experts els ítems extrets de la discussió d'un grup de professionals implicats en l'àrea en qüestió.

Utilitzant la tècnica Delphi, es va aconseguir un ampli consens en l'estructura i els ítems que van conformar el procediment d'actuació davant la inclusió d'alumnat amb discapacitat en l'àrea d'educació física (PAIADEF).

L'estructura de l'instrument inicial va ser considerada idònia pel panell d'experts, de tal manera que després de la tercera ronda es va aconseguir un consens superior al 91 % en cadascun dels ítems que formen el PAIADEF.

El PAIADEF reflecteix la interdependència i dinamisme que han de tenir els components educatius en el tractament de la diversitat. A més a més, com ens indica Echeita (2011), centra l'atenció en els aspectes relatius a l'organització i el funcionament escolar com a inhibidors o facilitadors de la participació de l'alumnat amb discapacitat.

La disposició de la informació necessària per afrontar la programació de les respostes a les necessitats de l'alumnat amb capacitats diferents és considerada un element essencial en els manuals d'atenció a la diversitat consultats (Mendoza, 2009; Rios, 2003).

Apartat 1. Cerca d'informació

El 80 % dels experts va considerar que el cas A d'aquest apartat i els diferents passos que ha de seguir el docent eren adequats per a la seva incorporació al PAIADEF. En aquest es recollien els diferents estaments i documents oficials del centre on s'havien de recollir les necessitats de l'alumnat i l'atenció portada a terme.

De la mateixa manera, el 100 % dels panelistes van apreciar que el cas B i les seves diferents qües-

tions eren idonis. Aquesta part del document es va estructurar finalment a través de quatre blocs inicials: informe general de salut; informe de l'àrea d'autonomia personal; informe de comunicació; i informe de socialització. Les àrees considerades permeten una cerca de la informació veient la persona de manera integral.

Apartat 2. Programació didàctica

El 100 % de la mostra va considerar adequats els ítems. En aquest apartat es fusionen les particularitats dels continguts i les tasques didàctiques de l'assignatura amb les característiques de l'alumnat. El guiatge mitjançant preguntes permet orientar el docent en funció del grau de necessitats del seu alumnat.

D'altra banda, amb referència a les *Recomanacions*, el consens obtingut des de la primera ronda va fer que s'incorporés una proposta d'actuacions que centren l'atenció en el treball interdisciplinari per a l'atenció a la diversitat.

Segons els resultats, concloem que el PAIADEF es mostra com un instrument adequat per a la guia del professorat en el procés d'atenció a l'alumnat amb discapacitat en l'àrea d'educació física. No obstant això, la grandària de la mostra i la seva localització geogràfica permet apuntar la necessitat de validar-ho en una futura fase d'investigació.

D'altra banda, amb referència al format de presentació del PAIADEF davant el docent, els experts van optar per l'ús d'un mitjà digital interactiu.

De la mateixa manera, a fi d'assolir la continuació de l'escurçament de les distàncies entre el que Echeita (2011) denominava valors i principis teòrics de la inclusió educativa i la realitat de les aules, de les aportacions dels experts es deriva la necessitat d'aprofundir en la valoració de les capacitats de l'alumnat i la conversió d'aquestes en necessitats en funció dels continguts i activitats.

Referències

- Barton, L. (2009). Estudios sobre discapacidad y la búsqueda de la inclusividad. Observaciones. *Revista de Educación* (349), 137-152.
- Echeita, G. (2011). De los derechos a la política. Ámbitos de intervención y procesos de cambio para avanzar hacia una educación de calidad para todos (Máster en integración de personas con discapacidad). Universidad de Salamanca, Salamanca.

- Green, B. F. (1954). Attitude measurement. aA G. Lindzey (Ed.). *Handbook of Social Psychology*, (Vol. I, pàg. 335-369). Reading, MA: Adison-Wesley.
- Hung, H. L., Altschuld, J. W., & Lee, Y. F. (2008). Methodological and conceptual issues confronting a cross-country Delphi study of educational program evaluation. *Evaluations and Program Planning*, 31(2), 191-198. doi:10.1016/j.evalprogplan.2008.02.005
- Landeta, J. (1999). *El método Delphi*. Barcelona: Ariel Practicum.
- Landeta, J. (2006). Current validity of the Delphi method in social sciences. *Technological Forecasting & Social Change*, 73(5), 467-482. doi:10.1016/j.techfore.2005.09.002
- Mendoza, N. (2009). *Propuestas prácticas de educación física inclusiva para la etapa de secundaria*. Madrid: INDE.
- Ortega, F. (2008). El método Delphi, prospectiva en Ciencias Sociales. *Revista EAN* (64), 31-54.
- Puigdemívol, I. (Juny, 2009). La Escuela Inclusiva como marco de referencia. A *I Jornadas Educación Física, Inclusión y Alumnado con Discapacidad*. Barcelona.
- Rice, K. (2009). Priorities in K-12 distance education: A Delphi study examining multiple perspectives on policy, practice, and research. *Educational Technology & Society*, 12(3), 163-177.
- Ríos, M. (2003). *Manual de educación física adaptada al alumnado con discapacidad*. Barcelona: Paidotribo.
- Ulschak, F. L. (1983). *Human resource development: The theory and practice of needs assessment*. Reston, VA: Reston Publishing Company, Inc.
- Vlachou, A., Didaskalou, E., & Voudouri, E. (2009). Adaptaciones en la enseñanza de los maestros de Educación General: repercusiones de las respuestas de inclusión. *Revista de Educación* (349), 179-202.